

Basra Körfezi Ülkeleri Kuveyt, Bahreyn, Irak, Umman, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri Hidrokarbon Rezervleri Zenginlikleri Açmazı ve Sarmalı

Ahmet Cangüzel Taner

Fizik Yüksek Mühendisi

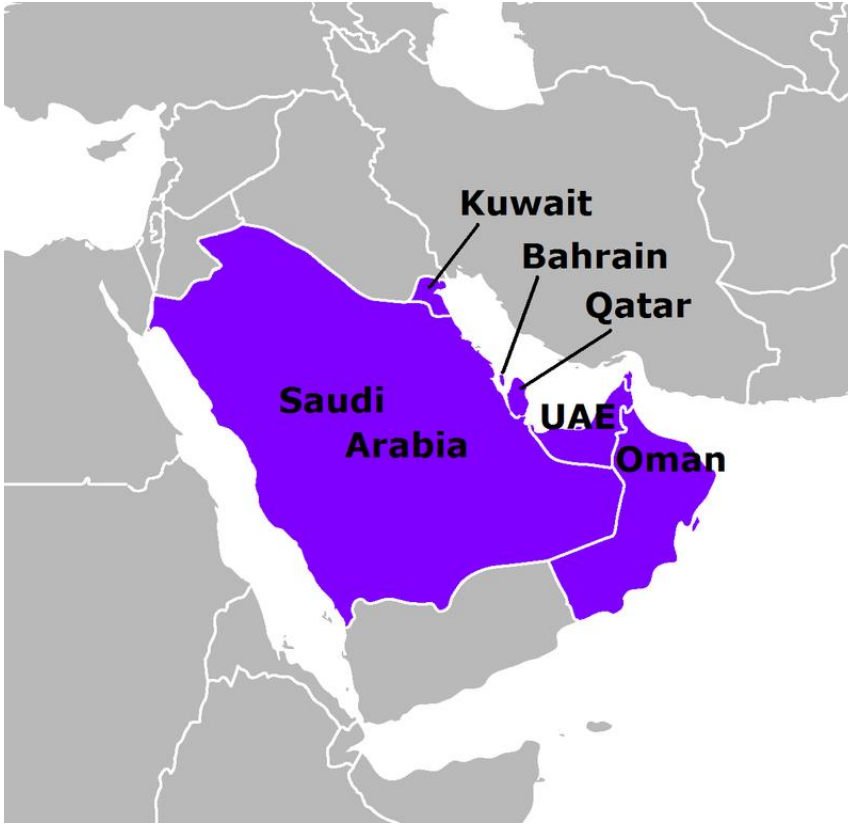
Fizik Mühendisleri Odası (canguzel.taner@gmail.com)

Irak, Kuveyt, Suudi Arabistan, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri (**United Arab Emirates** – UAE) ve Umman olmak üzere 7 Arap ülkesi Basra Körfezi'nin batı yakasında İran ise körfezin doğu yakasında yer almaktadır. Yedi Arap ülkesinden Irak hariç altısı Bölgesel Arap Ülkeleri Körfez İşbirliği Konseyi (**Cooperation Council for the Arab States of the Gulf** – GCC) Üyesi konumundadır. Resmi dili Arapça olan Körfez Ülkeleri, coğrafi olarak Doğu Arabistan (**Eastern Arabia**)'ı temsil etmektedir. Irak dahil Suudi Arabistan, Kuveyt, Katar ve UAE, Dünya Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (**Organization of the Petroleum Exporting Countries** – OPEC) içinde bulunmaktadır. Hatta Körfez Ülkeleri İran, Irak, Kuveyt ve Suudi Arabistan ile birlikte Venezuela, hükümetlerarası OPEC Teşkilatı kurucu üyeleri statüsündedir. Küresel Petrol Üreten ve İhraç Eden Ülkeler OPEC Örgütü fiili lideri olarak Suudi Arabistan kabul edilmektedir. Global OPEC Kuruluşu içeriğinde Suudi Arabistan dünyanın en büyük klasik ham petrol üreticisi ve Katar global sıvılaştırılmış doğalgaz (**Liquefied Natural Gas** – LNG) hidrokarbon ürünler ihracatları bazında ilk sıradaki konumlarını halen korumaktadır. Son yıllarda Körfez Ülkeleri, diğer bir deyimle, İran Körfezi (**Persian Gulf**) boyunca Hürmüz Boğazı (**Strait of Hormuz**) kanalıyla Hint Okyanusu (**Indian Ocean**)'na kadar kıyısı olan ülkelerin can alıcı ticari gelirleri, ihracat kazançları ile kazanımlarını oluşturan küresel ham petrol fiyatları tarifelerinin baş aşağı düşmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik sorunlar ve mali iflaslar krizlerinin kısa vadede aşılması olası görülmektedir. Ancak, küresel ham petrol ihraç eden ülkelerin sürdürülebilir kalkınması için gerekli önemli finansal kaynaklar ve ulusal denk bütçe gelirleri çerçevesinde değerlendirilen global hidro karbon fiyatları tarifelerinin azalma trendi içerisinde olması da Basra Körfezi Ülkeleri ya da İran Körfezi Devletleri (**Persian Gulf States**) mali disiplin bağlamında köklü değişim, dönüşüm ve başkalaşım yolunu açma olasılığını aşırı derecede kuvvetlendirmektedir.

Hızla giden son model otomobiller, paha biçilmez lüks eşyalar satan alışveriş merkezleri – **AVM** 'ler ve çok yüksek gökdelen inşaatları boyunca uzanan dev vinçler, Körfez Ülkeleri kent görüntüleri ile şehir silüetleri üzerinde etkili olmaktadır. Ancak, dünya ham petrol varil fiyatları rakamlarının 40 dolar dolaylarında seyretmesi ile beraber söz konusu Basra Körfezi Ülkeleri şehirlerinin parlak görüntüsü eski canlılığını yitirmeye başlamıştır. Hali vakti yerinde refah içinde yaşayan Körfez Ülkeleri genelinde ulusal ekonomik büyüme hızları oranları yavaşlamakta ve işsizlik seviyeleri de artmaktadır. Politika belirleyicileri ve siyaset uygulayıcıları tarafından duyurulmaya cesaret edilemeyen ve zengin körfez ülke insanların hiç alışık olmadıkları vergi sözcüğü de artık yoğun tarzda dile getirilmektedir. Ham petrol ve hidrokarbon ürünler merkezi konumunda bulunan altı **Körfez İşbirliği Konseyi** (**Gulf Cooperation Council** – GCC) Üyesi Devletler son birkaç yıldır beklenmedik şekilde gelen hidrokarbon zenginliği ve bolluğu sayesinde savurganca para harcamaktadır. **Bölgesel Körfez İşbirliği Konseyi** Üyesi Arap Ülkeleri yine global ham petrol ihracatçıları arasında olan Nijerya ve Venezuela 'ya benzemeyen biçimde yüksek yabancı döviz rezervleri yanında kısa vadeli bütçe açıklarının kapatılması açısından

oldukça düşük borçlanma düzeylerine sahip bulunmaktadır. **GCC** Ülkeleri kamu harcamaları temelinde son derece israfa yönelik yatırım planları yapılmış üstüne üstlük özel sektör girişimleri de ciddi şekilde küresel ham petrol ihracatları ve ticareti kalemlerine dayandırmıştır. Mevcut durumda daha düşük dünya akaryakıt fiyatları tarifeleri rakamlarına uyumlu olarak **GCC** Hükümetleri tarafından sürdürülebilir kalkınma programları yönünde yeni ekonomik düzenlemeler ve finansal yapılanmalar gerçekleştirilmesi gerekmektedir. **Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund – IMF)**, düşük küresel ham petrol fiyatları nedeniyle Arap ülkeleri geleneksel hidrokarbon ürünler ihracatı gelirleri ve kazançlarının 2015 yılında 340 milyar dolar kesintiye uğradığını hesaplamaktadır. 2016 yılında ise **GCC** yönetimleri global konvansiyonel ham petrol ihracat kazançları paylarının çok daha kötüye doğru gitmesi beklenmektedir. **Uluslararası Kredi Derecelendirme Kuruluşu Moody's**, Mart 2016 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Körfez Ülkeleri Bahreyn ve Umman'ın kredi notunu indirmiştir. Diğer dört **GCC** Devletleri Suudi Arabistan, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri (**United Arab Emirates – UAE**), Katar kredi notları da yine aynı derecelendirme kurumunca yakından izlenmesi ve gözetim altında tutulması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, **UAE** Dubai **HSBC** Bankası kıdemli ekonomi uzmanı Razan Nasser, Körfez Ülkeleri ham petrol altın çağı döneminin sonlandığını ve günümüzde ise sadece etkilerinin gözlemlendiği bir sürece girildiğini vurgulamaktadır.

Aşağıdaki haritada 6 Körfez İşbirliği Konseyi (**Gulf Cooperation Council – GCC**) Üyesi Devletler, Kuveyt, Suudi Arabistan, Bahreyn, Katar, **UAE** ve Umman [koyu mor renkli](#) işaret edilmektedir.

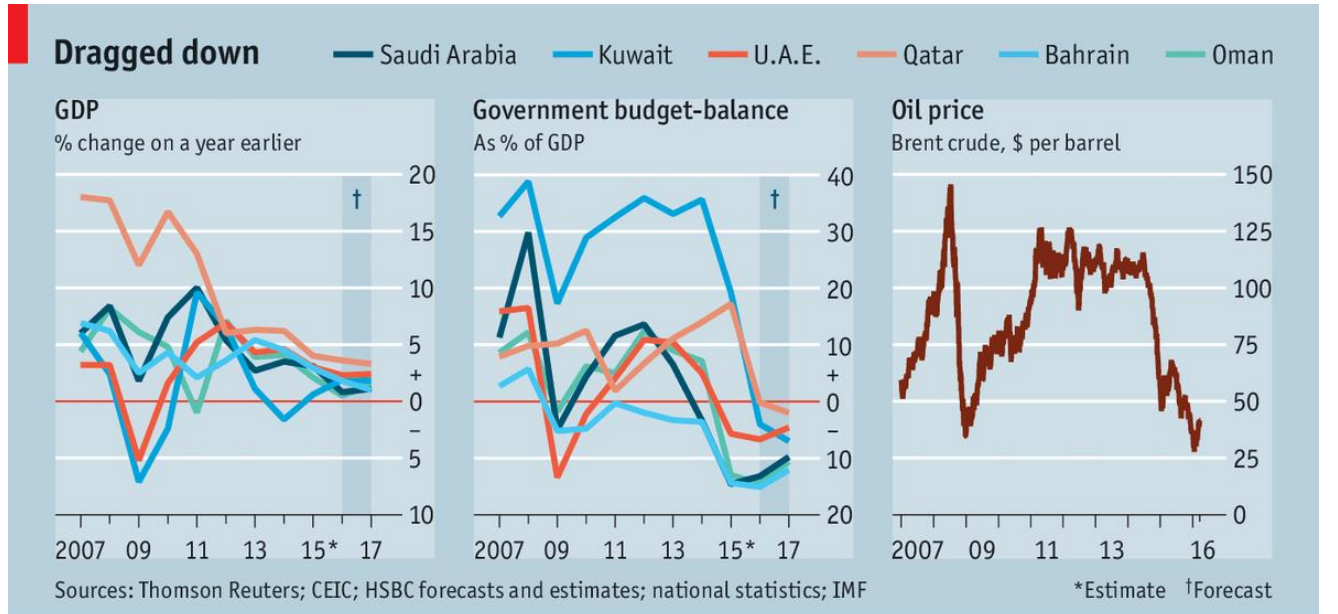

Kaynak: Wikipedia

Küresel hidrokarbon fiyatlarının tepetaklak düşmesi ve dünya petrol tarifelerinin aniden çöküntüye uğraması ile beliren Arap ekonomik krizi öncesi Suudi Arabistan

bütçesinin %90 'nına varan bölümünü, **GCC** idareleri genelinde ise yıllık kazançların %80 den daha fazlasını tipik şekilde global klasik ham petrol ihracat gelirleri oluşturmaktadır. **GCC** üyeleri arasında sadece **UAE** Dubai, dünya konvansiyonel hidrokarbon ürünler ihracat kalemi, toplam ülke gelirlerinin yalnızca %5'ini teşkil etmektedir. Dubai yönetimi, uzun yıllardan beri turizm, ulaştırma, haberleşme, bankacılık, eğitim ve büro hizmetleri gibi hizmet sektörü dalları üzerinde başarılı sektörel çeşitlendirmeler uygulamak suretiyle ülkenin gelirlerini küresel geleneksel hidrokarbon ihracatları yanında önemli oranda farklı ürünler düzeyine taşımaktadır. Hidrokarbon rezervleri ve ham petrol yatakları giderek azalan Körfez Ülkeleri Hükümetleri daralan gelirlerine paralel şekilde yeni ekonomik stratejiler geliştirmekte aynı zamanda borçlanma düzenlemeleri ile birlikte ulusal kamu harcamaları temelinde ciddi mali kesintiler ve finansal tedbirler yürürlüğe koymaktadır. Örneğin, 2015 yılında kamu görevlileri sosyal yardımları ve ek gelirleri önemli oranda kısıntıya uğramıştır. Ayrıca, 2016 yılında da kamu personeli yan ödemeleri kesintilerinin ulusal mali disiplin kapsamında daha sıkı biçimde uygulanması beklenmektedir. Umman, tüm kamu sektörü araçları ve ikramiyelerini kaldırdığını duyurmaktadır. **Al Jazeera** ve kültürel organizasyon **Qatar Foundation – Katar Vakfı** dahil olmak üzere Katar'a ait çok sayıda şirket, çalışanlarını geçici olarak işten çıkarmaktadır. Nüfus yoğunlukları düşük olmakla beraber yüksek miktarlarda yabancı döviz rezervleri sahibi olan aynı zamanda söz konusu ekonomik kesintileri uygulayan Kuveyt, **UAE** ile Katar bütçeleri ise son yıllarda sadece ucu ucuna ve kıt kanaat yeterli olmaktadır. Öte yandan, hidrokarbon gelirleri azalan diğer **GCC** Devletleri oldukça daha karmaşık ekonomik sorunlar ve mali problemler içine doğru sürüklenmektedir. Umman ve Bahreyn nispeten daha az döviz rezervleri ile kaynaklarına sahip konumda bulunmaktadır. Umman, 2015 yılında Takribi Ulusal Gelir (**Gross Domestic Product – GDP**) 'in yaklaşık %15 'ine eşdeğer olan beklentilerin üstünde bir denk bütçe açığı yaşamıştır. Bahreyn borç rakamlarının 2017 yılı sonunda **GDP**'nin %65 düzeyine kadar ulaşması öngörülmektedir. Ülkenin ulusal denk bütçe verilerine erişebilmesi için ise küresel ham petrol varil fiyatı tarifelerinin 120 dolar olması gerekmektedir. Ayrıca, her iki ülkenin sosyal kaygıları ve siyasi endişeleri de hüküm sürmektedir. Şii nüfus yoğunluğuna sahip Bahreyn, kırılğan yapıları Sünni monarşi ile yönetilmektedir. Umman Devlet Başkanı Sultan Qaboos Bin Said Al Said de kanser şüphesi altında Almanya'da yeniden tedavi görmektedir. Bu arada uluslararası gözlemciler, özellikle Nisan 2016'da **ABD** Başkanı Barack Obama'nın Körfez Ülkeleri Liderleri ile yapacağı resmi görüşmelerin sonuçlarını merakla beklemektedir. Yabancı döviz rezervleri bakımından 2014 yılı sonunda 740 milyar dolar düzeyinde son derece yüksek ekonomik kaynaklara sahip olan Suudi Arabistan bütçesi gelirleri 2015 yılında yaklaşık 115 milyar dolarlık hızlı bir azalma kaydetmiştir. Suudi Arabistan nüfusu 30 milyon olup, geniş Suud Ailesi soyundan gelen Hanedan Kral tarafından yönetilmektedir. Dünya ham petrol fiyatları tarifelerinin kısa sürede süratli biçimde toparlanamayacağı varsayımında hareket edilerek **GCC** Ülkeleri her çeşit köklü yapısal reformlar ve kapsamlı finansal yenilikler doğrultusunda yol almaktadır. Global ham petrol fiyatları düşüşü süreci, bir bakıma politika oluşturma açısından **GCC** Hükümetleri için inovatif çözümler temelinde fırsatlar doğurduğu savı da Dubai ekonomi uzmanı Nasser Saidi tarafından belirtilmektedir. **UAE**, 2015 yılında ülkede akaryakıt tüketim fonları bazında uygulanan sübvansiyonları, ekonomik destekleri ve mali yardımları kesmiştir. Benzer ulusal akaryakıt vergisi düzenlemeleri, öteki **GCC** yönetimlerinde de yürürlüğe konmuştur. Ayrıca, Bahreyn gıda ürünleri sektöründe yürütülen sübvansiyonları ve finansal yardımları da kaldırmıştır. Suudi Arabistan elektrik ve su tüketimi fiyat tarifelerini yükseltmiştir. Umman, halkın ödediği konut

elektrik faturaları bildirimleri kapsamında ek olarak devletin tüm ulusal akaryakıt sübvansiyonları, kamu yakıt destekleri ve devlet fon yardımları maliyetlerini gösteren ilave basılı makbuzlar hazırlamaktadır. Gerçek elektrik ve akaryakıt fiyatları günümüz sübvansiyon edilen yakıt ve güç fiyatı tarifelerine yaklaşmasına rağmen geçen birkaç yıl öncesine kıyasla daha az da olsa kesintilerden tasarruf sağlanabilmektedir. Böylece, tüketiciler lehine olan bir durum da halen devam etmektedir. Aşağıda sol tarafta yer alan ilk iki grafikte **Bölgesel Arap Ülkeleri Körfez İşbirliği Konseyi (Cooperation Council for the Arab States of the Gulf – GCC)** Üyelerinin bir önceki yıla göre % oranında **GDP düşüşleri** ve **GDP yüzdesi** seviyesinde hükümetlerin bütçe dengelerinin bozulması izlenmektedir. Üçüncü grafikte **Brent tipi ham petrol varil fiyatı** tarifelerinin yıllara göre dağılımı **koyu kahverengi çizgi** ile gösterilmektedir. İki grafikte yer alan **lacivert renkli çizgi** **Suudi Arabistan**, **koyu mavi renkli çizgi** **Kuveyt**, **koyu pembe renkli çizgi** **UAE**, **pembe renkli çizgi** **Katar**, **turkuaz renkli çizgi** **Bahreyn** ve **açık mavi renkli çizgi** **Umman**'i işaret etmektedir. (*) ile 2015 yılı tahmini dağılımı, yukarıdan aşağıya doğru uzanan (†) **mavi renkli şerit** ise 2016 yılı öngörü dağılımını görüntülemektedir.

Economist.com

Diğer taraftan, bölgesel **GCC** Devletleri kamu yatırım harcamaları ise son derece yüksek düzeylerde seyretmektedir. Körfez Ülkeleri yönetimleri, inovasyona dayalı metrolar, finansal merkezler, yenilikçi limanlar ve demiryolları altyapı yatırımları yanında hızlı nüfus yoğunluğu artışları karşısında yükselen ücretler ve yoksul kesimlere uygulanan sosyal yardım fonları nedeniyle milyarlarca dolar harcamaktadır. Körfezde yeni kurulan devletler de ulusal eğitim için nakit para sarf etmeye gerek duymaktadır. Ayrıca, bazı Körfez Ülkeleri maliyetleri yüksek olan bölgesel savaşlara da dahil olmaktadır. Bahreyn ve **UAE** haricinde öteki Körfez Ülkeleri arasında filizlenmeye başlayan özel sektör girişimleri, kamu harcamaları kesintileri çalışmalarından çok daha olumsuz şekilde etkilenmektedir. Sıkı para politikası nedeniyle etkilenen özel sektör yatırımları çoğunlukla ham petrol üretimleri ile ilintili olup özellikle sanayi bağlantılı servisler ve inşaat sektörü dalları da kamu harcamaları kesintilerinden dolayı finansal sıkıntılar içine girmektedir. Ayrıca, bahse konu ülkelerin ekonomik büyüme hızları oranları da yavaşlamaktadır. Bayan Nasser, kesin biçimde tanımlanmış mali önlemlerin yokluğu ve eksikliğinin ulusal ekonomik sorunları ağırlaştırdığını vurgulamaktadır. Devlet küçük işletmelere daha fazla finansal teşvikler

yürürlüğe koymakla birlikte bankalar, borç temini konusunda katı ve zorlu bir yöntem uygulamaktadır. Bazı hesaplamalar özel sektör girişimlerinin önceki 10 ila 20 yıla kıyasla günümüz **GDP** rakamlarına daha az katkı sağladığını göstermektedir.

Aşağıdaki resimde Basra Körfezi, bir başka adıyla İran Körfezi ([Persian Gulf](#)) boyunca Hürmüz Boğazı ([Strait of Hormuz](#)) kanalıyla Hint Okyanusu ([Indian Ocean](#))'na kadar açılan denizyolu sayesinde tüm dünyaya ham petrol ve sıvı tabii gaz ([Liquefied Natural Gas – LNG](#)) taşıyan dev tankerler gün batımı sırasında görüntülenmektedir.

Kaynak: The Economist Dergisi

GCC ülkelerinin gelecekteki ulusal denk bütçe temini konusunda çok daha fazla yol kat etmesi gerekmektedir. Ekonomik kriz ve mali iflas süreçleri zarfında başlatılması zor olsa da uzun zamandır ortaya atılan sektörel çeşitlendirme yatırımları ve çalışmaları ağırlık kazanmaktadır. Örneğin, turizm ve lojistik sektör dallarının teşvik edilmesi çalışmaları ve planlamaları kağıt üzerinde cazip görünmekle birlikte hayata geçirilmesi belirsizlikler içermektedir. Öte yandan Suudi Arabistan, Batılı insanların ülkesinde dolaşmasından da rahatsızlık duymaktadır. Yine uzun zamandır tartışılan %5 kadar olması düşünülen düşük düzeyli **katma değer vergisi - KDV (value-added tax – VAT)** tüm bölge ülkelerinde 2018 yılından itibaren uygulanmaya başlayacaktır. Umman, kurumlar vergisi oranlarını %12'den %15'e yükseltmektedir. Diğer Körfez Ülkeleri de yurt dışından çalışmaya gelen göçmenlerin gelirleri ve kazançlarını vergilendirmeyi hedeflemektedir. En önemlisi ise kamu sektörü ana işveren konumunu durdurmaktadır. Kamu sektörünün ana işveren statüsünü terk etmesi büyük bir değişim ve dönüşüm olarak algılanmaktadır. Körfez Devletleri vatandaşları gayret ve çaba göstermeden çok para kazanmaya alışmış görüntü sergilemektedir. Özel sektör firmaları da yeterli iş olanakları yaratmamaktadır. Ayrıca, üniversite mezunu gençler ve büyük göçmen iş gücü de özel sektör şirketlerinin şiddetli rekabeti ile karşı karşıya kalmaktadır. Körfez Ülkeleri yönetimleri devlet harcamalarının kesilmesi ile birlikte kamu düzeninin bozulmasından da kaygı duymaktadır. Her şeye rağmen petrol gelirlerine bağlı Arap ülkelerinin kesinlikle başka bir seçeneği de

bulunmamaktadır. Suudi Arabistan'dan Muhammad bin Salman ile **UAE**'den Muhammed bin Zayed gibi genç lider kadrosu çok daha katı yapısal değişimleri ve dönüşümleri savunmaktadır. **GCC** Ülkeleri önümüzdeki birkaç yıl altyapı yatırımları ve tasarrufa yönelik ekonomik önlemler paketleri ile sarsılacak olmasına karşın petrol sonrası gelecek için çok az hazırlık yapmaktadır. Sonuçta, günümüz koşulları böyle bir hazırlık için büyük fırsat ve ortam oluşturduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

Kaynaklar:

- ABD**, Geleneksel Olmayan Doğalgaz Türü Kaya Gazı Rezervleri Zenginliği ile Klasik Olmayan Doğalgaz Çeşidi Kömür Yataklı Metan Gazı (**Coal Bed Methane - CBM**) Bolluğu Sayesinde Ulaşacağı Endüstriyel ve Ekonomik Kazanımlar, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Küresel Sıvılaştırılmış Doğalgaz (**Liquefied Natural Gas– LNG**) Gelişim Süreci, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Global Sıvı Doğalgaz (**Liquid Natural Gas – LNG**) Teknolojisi Devrimi ve Enerji Marketi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Avustralya Kömür Damarları ve Şeyl Kayalarına Dayalı Doğalgaz (**Coal Seam Gas- CSG**) Üretimi ve Kaya Gazı (Doğalgaz) Devrimi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Küresel Konvansiyonel Olmayan Kaya Gazları Çıkarılması ve Üretimi Sonrası Global Doğalgaz Türbinleri Talebi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Çin, Yeni Nesil Şeyl Gazı Yatakları Zenginliği ve Global Konvansiyonel Olmayan Yenilikçi Kaya Gazı Rezervleri Bolluğu, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- İngiltere Geleneksel Olmayan Kaya Gazı Rezervleri , Yeni Nesil Şeyl Gazı Çıkarılması ve Üretimi Çalışmaları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Amerika ve Avrupa Ülkelerinde Yeni Nesil Kaya Gazı Çıkarılması ve Çağdaş Şeyl Gazı Üretimi Teknolojileri ile ilgili Çevresel ve Ekolojik Perspektifler, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Amerika Birleşik Devletleri Petrollü Kaya Gazı Üretimi, Petrollü Şeyl Gazı Sanayi ve Küresel Doğalgaz Fiyatları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Avustralya Kömür Damarları ve Şeyl Kayalarına Dayalı Doğalgaz (**Coal Seam Gas- CSG**) Üretimi ve Kaya Gazı (Doğalgaz) Devrimi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- ABD** Klasik Olmayan Doğalgaz (Şeyl Gazı-Kaya Gazı) Devrimi Sonrası Global Şeyl Gazı Piyasası Gelişimi ve Klasik Doğalgaz Fiyatları Trendi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
- Amerika Karbonsuz Yeni Kuşak Nükleer Enerji Santralleri Yatırımları ile Yenilikçi Şeyl - Kaya Gazı Çıkarılması ve Üretimi Gelişimi Süreçleri Etkileşimleri, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2013.
- ABD** Klasik Doğalgaz Türü Olmayan Evrimsel Kaya Gazı Şeyl Gazı Çıkarılması ve Üretimi Sonrası Amerika Kuzey Batı Eyaletleri Küresel Kömür İhracatı Perspektifleri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Avrupa Klasik Olmayan Doğalgaz Türü Yeni Kuşak Şeyl Gazı (Kaya Gazı) Aranması Çıkarılması ve Üretimi ile Şeyl Kayalarını Hidrolik Kırma (**Hydraulic Fracking**) ve Kayaları Hidrolik Çatlatma (**Hydraulic Fracturing**) Teknolojileri Uygulamalarının

- Geleceği, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Amerika Birleşik Devletleri Yeni Kuşak Şeyl Gazı - Kaya Gazı Üretimleri Sonucu **ABD** Doğalgaz Fiyatları ile Amerika Enerji Endüstrisi ve Diğer Sanayi Kolları Yansımaları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
 - Avustralya Yeni Kuşak Şeyl Gazı - Kaya Gazı Üretimi ile Dünya Sıvılaştırılmış Doğalgaz (**Liquefied Natural Gas– LNG**) İhracatçısı Lideri Katar'ın Rekabeti, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
 - Dünya Doğalgaz Piyasası Projeksiyonları, Rusya Federasyonu Gaz Şirketi Gazprom'un Mali Çıkmazı ve Ekonomik Sıkıntıları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
 - ABD** Batı Eyaletleri Evrimsel Kaya Gazı (Şeyl Gazı) Yatakları, Kaliforniya Eyaleti Yenilikçi Petrollü Şeyl Kayaları Arama, Çıkartma ve Üretimi ile ilgili İnsan Sağlığı ve Çevre Güvenliği Perspektifleri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
 - Amerika Kayalara Tuzaklanmış Sıkı Rezervuar Petrolü (Tight Oil) Çıkarılması ile Konvansiyonel Ham Petrol Kuyuları Üretim Kapasitesi Farklılıkları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
 - Kanada Alberta Eyaleti Katran Kumları (**Tar Sands**) ve Petrol Kumları (**Oil Sands**) İhracat Yolları ve Amerika Keystone **XL** Petrol Boru Hattı Projesi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
 - Kanada Ham Petrol Üretimi İçeriğinde Alberta Katran Kumları Kökenli Ağır **Bitumen** Petrol Nakliyesi Paradoksu ve Kuzey Amerika Alternatif Hidrokarbon Boru Hatları Yoluyla Petrol Kumları Taşınması Sorunları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları Faydalı Bilgiler, 2014.
 - Doğalgaz Arz Güvenliği Kısılacı Altına Giren **Avrupa Birliği AB** için Küresel Şeyl Gazı Kaya Gazı Üretilmesi Bolluğu Sayesinde Sağlanacak Çözüm Yolları Stratejileri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
 - Rusya Federasyonu Doğalgaz Şirketi Gazprom Gaz Arzı ve Küresel Doğalgaz Bolluğu Karşısında **Avrupa Birliği (AB)** Gaz Marketleri ile **AB** Doğalgaz Piyasası, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
 - Doğu Akdeniz Zengin Hidrokarbon Kaynakları Anlaşmazlık Bölgeleri Olan Doğalgaz Rezervleri ve Petrol Yatakları Sahaları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
 - ABD** Klasik Gaz Türü Olmayan Yeni Kuşak Şeyl Gazı – Kaya Gazı Ekonomisi ve Zengin Yeni Nesil Hidrokarbon Rezervleri Açısından Suudi Amerika Gerçeği, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
 - Çin Konvansiyonel Gaz Türleri Olmayan Evrimsel Şeyl Gazı Rezervleri Yanılgısı Sonrası Rusya Federasyonu Çin Doğalgaz Ticareti ve Gaz Tedariki Anlaşması, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
 - Kanada Petrol Kumları Kaynaklı Ağır Ham Petrol **Bitumen** Eldesi İçin Buhar Üretimi **AR-GE** Çalışmaları ve Yeni Kuşak **Mikro Modüler Reaktörler** Kullanımı, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
 - Afrika, Asya ve Avrupa Ülkelerinde Baz Yük Kaynağı Küresel Kömür ve Düşük Kalorili Linyit Tüketen Elektrik Santralleri Önlenemeyen Yükselişi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
 - Arjantin Klasik Gaz Çeşitleri Arasında Sayılmayan Yeni Kuşak Kaya Gazı Rezervleri Bolluğu ve Şeyl Kayalarına Gizli Ham Petrol Yatakları Zenginliği, Ahmet Cangüzel **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
 - Amerika Birleşik Devletleri Yeni Nesil Ham Petrol Üretimi Bolluğu ve Amerikan Küresel Hidrokarbon İhracatı Yasağı Kaldırılması ile İlgili Artan Politik Baskılar,

- Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
- Suudi Arabistan Konvansiyonel Ham Petrol ve **ABD** Şeyl Kayalarına Saklı Yenilikçi Ham Petrol Üretimleri Rekabeti ile Global Petrol Fiyatları Düşüşleri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - Dünyanın En Büyük Klasik Ham Petrol Üreticisi Suudi Arabistan Üretim Stratejisi Karşısında Küresel Petrol Fiyatları Düşüşleri Eğilimi Projeksiyonları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - Küresel Ham Petrol Altın Çağı Sonrası Dünya Doğalgaz Altın Yüzyılı Sürecinde Global Sıvılaştırılmış Gaz (**Liquefied Natural Gas– LNG**) Fiyatları İstikrar Faktörü, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - Global Yeni Nesil Şeyl – Kaya Gazları Üretim Teknolojileri ile İlerleyen Dünya Sıvı Doğalgaz (**Liquid Natural Gas – LNG**) Projeleri ve Küresel **LNG** Marketi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - Yenilikçi Düşük Karbon Teknolojileri Profili ile Küresel Hidrokarbon Kaynaklar Dönüşüm Sürecinde Global Termal Kömür ve Kok Kömürü Fiyatları Düşüşleri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - İran Uluslararası Nükleer Silahlar Anlaşması ile Ülkeye Uygulanan Ekonomik Ambargolar ve Siyasi Yaptırımlar Kaldırılması Sonrası Hidrokarbon Üretimi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - Küresel Fosil Yakıtlar Petrol, Doğalgaz, Kömür Tüketimlerinin Önlenmesi, Durdurulması ve Tasfiyesi Hakkında Batı Kamuoylarında Gelişen Eylemler, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - ABD** Pensilvanya ve New York Eyaletleri Sınırlarında Geleneksel Doğalgaz Türü Olmayan Yeni Nesil Kaya Gazı Rezervleri Zenginliği ve Ekonomisi Gerilimi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - İngiltere Klasik Gaz Çeşitleri Arasında Sayılmayan Yeni Nesil Şeyl - Kaya Gazı Çıkarılması Sismik Sorunları ve İngiliz Kamuoyunun Deprem Endişesi Tepkisi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - ABD** Kara Nakil Vasıtaları Emisyonları Çevre Kirliliği, Elektrikli Otomobiller ve Hafif Taşıt Araçları Yakıt Türleri Salımları Kaynaklı İnsan Ölümleri Mukayesesi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - Dünya Karbondioksit Emisyonları Yok Edilmesi Teknolojileri Uygulamaları ve Yasal Düzenlemeleri Gelişmeleri Işığında Olası **BM** 2015 Paris İklim Anlaşması, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - Ortadoğu Ülkeleri Mısır, Suudi Arabistan, Ürdün ve Birleşik Arap Emirlikleri Baz Enerji Kaynağı Karbonsuz **Nükleer Güç Santralleri NGS** Kurulması Projeleri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2015.
 - Artan Konvansiyonel Olmayan Global Yeni Nesil Şeyl-Kaya Gazı Üretimi ve Dünya Sıvılaştırılmış Doğalgaz (**Liquefied Natural Gas– LNG**) Pazarı Gelişimi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
 - Dünya Ham Petrol Fiyatları Tarifelerinin Tepetaklak Düşmesi Karşısında Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinin Hidrokarbon Ürünler İthalat Talebi, Ahmet Cangüzel Taner **Fizik Mühendisleri Odası FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
 - Petrol İhraç Eden Ülkeler **OPEC** Üyesi Suudi Arabistan ve **OPEC** Dışından Rusya Arasında Küresel Ham Petrol Üretimleri Düşürülmesi Anlaşması, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2016.
 - The Economist Dergisi, (26 Mart 2016 – 01 Nisan 2016).

Fizik Mühendisleri Odası **FMO** Resmi İnternet Sitesi:
www.fmo.org.tr/_yayinlar/faydali-bilgiler